

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
КАФЕДРА АДМІНІСТРАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ

**ДОТРИМАННЯ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ НАЦІОНАЛЬНОЮ
ПОЛІЦІЄЮ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ
СЬОГОДЕННЯ**

Матеріали

Всеукраїнської науково-практичної конференції

27 жовтня 2023 року

м. Одеса

2023

УДК 341.74(477)
В40

Статті друкуються в авторському варіанті.
Оргкомітет дозволив собі лише скорочення
статей, які суттєво перевищували пропоновані обсяги

С **Дотримання прав і свобод людини Національною
поліцією України в умовах глобальних викликів
сьогодення:** матеріали Всеукраїнської науково-практичної
конференції, м. Одеса, 27 жовтня 2023 р. – Одеса : ОДУВС,
2023. – 162 с.

УДК 341.74(477)
В40

© ОДУВС, 2023

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ЗАВДАНЬ ПІДРОЗДІЛІВ ЮВЕНАЛЬНОЇ ПРЕВЕНЦІЇ В УМОВАХ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

Ковальова О. В.,

к.ю.н., с.н.с., доцент,

професор кафедри

адміністративної діяльності поліції

Одеського державного університету

внутрішніх справ

Діяльність органів державної влади щодо забезпечення прав та свобод дитини в Україні під час правового режиму воєнного стану є пріоритетом, адже діти – одна із найбільш уразливих категорій населення. Особливу роль в захисті прав та інтересів дітей відіграють поліцейські підрозділи ювенальної превенції. Основні завдання і повноваження підрозділів ювенальної превенції визначені в розділі II Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України (далі – Інструкція) [1]. В умовах правового режиму воєнного стану реалізація цих завдань має свою специфіку та потребує додаткової правової регламентації з певних питань.

Так, першим із закріплених завдань підрозділів ювенальної превенції є профілактична діяльність, спрямована на запобігання вчиненню дітьми кримінальних і адміністративних правопорушень, виявлення причин і умов, які цьому сприяють, вжиття в межах своєї компетенції заходів для їх усунення. Під час реалізації даного завдання в умовах правового режиму воєнного стану фокус уваги ювенальних поліцейських має бути спрямований на: проведення профілактичних заходів з дітьми з метою роз'яснення правил поведінки під час комендантської години, неприпустимості розповсюдження відео з роботою ППО, поширення інформації про місцезонаштування об'єктів критичної інфраструктури та переміщення військ ЗСУ, а також наслідків порушення цих правил; проведення інформаційно-просвітницьких заходів з питань мінної безпеки, алгоритму дій у разі виявлення вибухонебезпечних речовин та підозрілих предметів; організацію превентивних заходів щодо запобігання булінгу (цькуванню) учасників освітнього процесу, зокрема у закладах освіти, в яких навчаються діти числа внутрішньо переміщених осіб; роз'яснювальні бесіди щодо алгоритму дій дитини, у випадку коли вона є потерпілою або може стати потерпілою від насильства, пов'язаного з конфліктом, в тому числі сексуального; сприяння у вирішенні соціальних проблем дитини, зокрема шляхом перенаправлення до надавачів соціальних послуг; інформаційно-просвітницькі заходи з питань кібергігієни, спрямовані на убезпечення дітей від неправдивих повідомлень на запобігання втягненню дітей в протиправну діяльність через мережу Інтернет.

Наступним завданням є ведення профілактичного обліку дітей, схильних до вчинення правопорушень, та проведення із ними заходів індивідуальної профілактики. Під час планування профілактичних бесід слід враховувати безпекову складову, зокрема наявність укриття в місці проведення

профілактичної бесіди. Окремої уваги потребує нормативне врегулювання перебування на профілактичному обліку дітей, які під час дії правового режиму воєнного стану виїхали закордон або на тимчасово окуповану територію. Доцільно внести в Інструкцію відповідні доповнення щодо призупинення профілактичного обліку в такому випадку та його поновлення, якщо дитина повернеться до настання підстав для зняття її з профілактичного обліку.

Одним із пріоритетних завдань підрозділів ювенальної превенції під час дії правового режиму воєнного стану є участь в установленні місцезнаходження дитини в разі її безвісного зникнення. Поліцейські ювенальної превенції у межах компетенції вживають першочергових заходів для встановлення місцезнаходження дітей, які зникли безвісти, з якими втрачено зв'язок, яких депортовано або примусово переміщено, та возз'єднання їх з сім'єю. Слід зазначити, що 18 квітня 2023 року було прийнято постанову КМУ № 339 [2], відповідно до положень якої в Україні створюється Єдиний реєстр осіб – дорослих та дітей, депортованих на територію росії або примусово переміщених в межах тимчасово окупованої території України у зв'язку з війною. При цьому МВС України разом з іншими державними органами щомісяця забезпечують подання інформації про осіб, у тому числі дітей, депортованих або примусово переміщених, до державного підприємства “Український національний центр розбудови миру” з метою внесення такої інформації до Єдиного реєстру осіб, в тому числі дітей, депортованих або примусово переміщених у зв'язку із збройною агресією Російської Федерації проти України. Для успішного виконання даного завдання важливо оперативно поширити інформацію про зниклу дитину, тому до повноважень підрозділів ювенальної превенції доцільно додати можливість використання ресурсів партнерів - підприємств, установ і організацій незалежно від форми власності, у тому числі міжнародних, у сприянні розшуку шляхом термінового інформування користувачів мобільних застосунків про зниклу дитину.

Війна загострює всі соціальні проблеми, які існували у суспільстві, в тому числі і проблему домашнього насильства. В умовах воєнного стану та поствоєнний період проблема домашнього насильства загострюється. Тому одним із актуальних завдань підрозділів ювенальної превенції є вжиття заходів щодо запобігання та протидії домашньому насильству, вчиненому дітьми та стосовно них, а також жорстокому поводженню з дітьми. При цьому особливу увагу слід приділяти питанню вилученню зброї та боєприпасів, на які кривдник має дозволи. Опитування постраждалих дітей доцільно проводити в умовах дружніх до дитини, зокрема з використанням методики «Зелена кімната». Доцільно додати відповідні доповнення в Інструкцію та закріпити в ній визначення дружньої до опитування дітей методики як проведення інтерв'ювання (допиту/опитування) дитини з урахуванням її вікових та психологічних особливостей в умовах, що мінімізують та не допускають повторного травмування психіки дитини.

Ще одним із завдань підрозділів ювенальної превенції є вжиття заходів щодо запобігання дитячій бездоглядності, у тому числі здійснення поліцейського піклування щодо неповнолітніх осіб. Під час дії правового режиму воєнного

стану поліцейські мають приділяти особливу увагу дітям, які переміщуються без супроводу дорослих, на вокзалах, автостанціях, тощо. Основне завдання поліцейських ювенальної превенції в цьому контексті є своєчасне виявлення, забезпечення безпеки та здійснення передачі дитини законним представникам, а у разі неможливості встановлення їх місцезнаходження – до уповноваженого органу державної влади. Слід зазначити, що особливості реалізації даного завдання не деталізовані в Інструкції, поліцейські керуються іншими нормативно-правовими актами, які регламентують порядок дій в таких випадках.

Наступне завдання підрозділів ювенальної превенції, закріплене в Інструкції, потребує розширення, зокрема мова має йти не лише про провадження діяльності, пов'язаної із захистом права дитини на здобуття загальної середньої освіти, а й про участь у створенні безпечного освітнього середовища. Так, в умовах дії правового режиму воєнного стану функціонал поліцейських ювенальної превенції значно розширився і вони беруть участь у обстеженні приміщень закладу освіти до початку навчального року; плануванні заходів із безпеки освітнього середовища в конкретному закладі освіти та на прилеглий території; перевірці стану безпечності будівель закладу та забезпечення в них умов для перебування дітей у разі ініціювання повернення дітей, які проживають або зараховані до закладів різних типів, форм власності та підпорядкування на цілодобове перебування. Ці повноваження поліцейських мають знайти своє відображення в Інструкції.

Важливим завданням також є взаємодія з іншими підрозділами Національної поліції України, органами державної влади та місцевого самоврядування з питань забезпечення прав та законних інтересів дітей. В умовах правового режиму воєнного стану актуальними напрямками взаємодії є участь у реалізації плану повернення дітей, які проживають або зараховані до закладів різних типів, форм власності та підпорядкування на цілодобове перебування; проведення спільно з соціальними службами перевірок місць проживання чи тимчасового перебування дітей, повернутих із закладів різних типів, форм власності та підпорядкування із цілодобовим перебуванням, у зв'язку з воєнним станом, батькам та/або законним представникам; участь у проведенні оцінки стану безпеки тимчасово переміщених (евакуйованих) дітей, які проживають або зараховані до закладів різних типів, форм власності та підпорядкування на цілодобове перебування; взаємодія з уповноваженими особами з питань безпеки в освітньому середовищі; сприяння у межах компетенції проведенню заходів щодо евакуації дітей, сімей з дітьми у безпечні регіони України; супровід дітей та осіб, які проживають або зараховані до закладів різних типів, форм власності та підпорядкування на цілодобове перебування, під час тимчасового переміщення (евакуації) у безпечні регіони України та за кордон; встановлення та збір інформації про злочини та правопорушення, які вчинилися відносно дітей на окупованих територіях, опитування дорослих та дітей, які зазнали або стали свідками насильницьких дій зі сторони окупантів, забезпечення їх безпеки; сприяння у забезпеченні надання дітям, постраждалим в умовах воєнного стану, психологічної, медичної, гуманітарної допомоги.

Серед завдань, закріплених в Інструкції, є також здійснення у межах компетенції досудового розслідування кримінальних проступків у формі дізнання. Вбачається за доцільне звузити дане завдання, сформулювавши його як здійснення у межах компетенції досудового розслідування у формі дізнання кримінальних проступків, вчинених дітьми або стосовно них.

Також вбачається за доцільне додати до завдань підрозділів ювенальної превенції здійснення у межах компетенції контролю за додержанням вимог законів та інших нормативно-правових актів щодо опіки, піклування над дітьми-сиротами та дітьми, позбавленими батьківського піклування. Оскільки відповідні повноваження поліцейських закріплені в п. 17 ч. 1 ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію» [3] та наказі від 01.06.2012 № 329/409/652/502 [4], однак не знайшли відображення в Інструкції.

Крім того, слід наголосити на важливості якісної підготовки поліцейських ювенальної превенції щодо реалізації кожного із закріплених в Інструкції завдань, що потребує перегляду та оновлення навчальних планів підготовки поліцейських ювенальної превенції.

Література

1. Про затвердження Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України: наказ МВС України від 19 грудня 2017 року № 1044. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0686-18#Text>.
2. Деякі питання захисту осіб, у тому числі дітей, депортованих або примусово переміщених у зв'язку із збройною агресією Російської Федерації проти України: Постанова КМУ від 18 квітня 2023 р. № 339. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/deiaki-pytannia-zakhystu-osib-u-tomu-chysli-ditei-deportovanykh-abo-prymusovo-peremishchenykh-u-zviazku-iz-zbroinoiu-ahresiieiu-rosiiskoi-federatsii-protu-ukrainy-i180423-339>.
3. Про Національну поліцію: Закон України від 02 липня 2015 року № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>.
4. Про взаємодію місцевих органів виконавчої влади з питань здійснення контролю за умовами утримання і виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, які виховуються в прийомних сім'ях та дитячих будинках сімейного типу, соціального супроводження прийомних сімей та дитячих будинків сімейного типу: наказ Мінсоцполітики України, МОЗ України, МОНМС України, МВС України від 01 червня 2012 року № 329/409/652/502. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1007-12#Text>.

ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНІ ОСОБИ ЯК ОДНА З НАЙБІЛЬШ ВРАЗЛИВИХ ГРУП НАСЕЛЕННЯ ПІД ЧАС ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ

Кабакчей І. А., Кейдалюк В. О......30

ПОРУШЕННЯ ПРАВ ДИТИНИ НА ЗДОБУТТЯ ОСВІТИ ПІД ЧАС ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ32

Кабакчей І. А., Сухарєва А. О.

ПРО ПЕРСПЕКТИВУ АДАПТАЦІЇ ВІТЧИЗНЯНОГО ЗАКОНОДАВСТВА ДО СТАНДАРТІВ ЄС У СФЕРІ ЗАХИСТУ ПОЛІЦІЄЮ ПРАВ ДИТИНИ.....34

Калянов Д. П.

ПРОФІЛАКТИКА ПРАВОПОРУШЕНЬ У ДИТЯЧОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Капуляк В. П.38

ОКРЕМІ НАПРЯМКИ ЗАХИСТУ ВРАЗЛИВИХ ГРУП НАСЕЛЕННЯ ВІД КРИМІНАЛЬНО-ПРОТИПРАВНИХ ПОСЯГАНЬ У ВИДІ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ.....40

Каторкін Р. А.

ЗАХИСТ ВРАЗЛИВИХ ГРУП НАСЕЛЕННЯ: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ.....43

Кіблик Д. В.

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ЗАВДАНЬ ПІДРОЗДІЛІВ ЮВЕНАЛЬНОЇ ПРЕВЕНЦІЇ В УМОВАХ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ.....46

Ковальова О. В.

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЗАХИСТУ ДІТЕЙ-ЖЕРТВ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ.....50

Король М. О.

ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ ПІД ЧАС ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ: ФОКУС НА ВРАЗЛИВИХ ГРУПАХ.....53

Крецу Д., Крижановська О. В.

ШКІЛЬНА МЕДІАЦІЯ ЯК СПОСІБ ПОДОЛАННЯ БУЛІНГУ ТА ЗАХИСТ ПРАВ ДІТЕЙ.....56

Кривопиша А. О., Мирза С. С.

ПОЛІЦІЯ В УМОВАХ ОСОБЛИВИХ ПРАВОВИХ РЕЖИМІВ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ.....60